

8

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

**Δημιουργώντας, Διατηρώντας
και Επανορθώνοντας κοινωνικούς δεσμούς.
Σύνδεση με την κοινότητα.**

8.1 Εισαγωγή

Η ενότητα αυτή διερευνά τον ρόλο που ένας υποστηρικτής ομοτίμων μπορεί να παίξει βοηθώντας έναν πελάτη να αναγνωρίσει τα στοιχεία εκείνα των σχέσεων που τις κάνουν είτε αρνητικές είτε θετικές. Οι σχέσεις είναι πολύπλοκες και εμπεριέχουν και τα δύο είδη στοιχείων, ωστόσο είναι σημαντικό να αναγνωρίζουμε τις ενδείξεις. Έχοντας κάνει μια συζήτηση για αυτές οι ενδείξεις, ο υποστηρικτής ομοτίμων θα διδαχθεί πως να τοποθετεί μια σύγκρουση σε διαφορετικό πλαίσιο, αξιοποιώντας την προσέγγιση της επανορθωτικής δικαιοσύνης. Αυτή η διαδικασία της εκ νέου πλαισίωσης θα εφαρμοστεί στη συνέχεια σ' ένα παιχνίδι ρόλων, που θα βοηθήσει τους υποστηρικτές ομοτίμων να ενεργούν ως διαμεσολαβητές.

8.2 Στόχοι Ενότητας

- Δεξιότητα να καθορίζουμε τα στοιχεία κλειδιά των θετικών και αρνητικών σχέσεων
- Ικανότητα να επαναπλαισιώνουμε παλιές συγκρούσεις και να ξεκινάμε την διαδικασία της επούλωσης
- Δυνατότητα να ενεργούμε ως διαμεσολαβητές σε συγκρούσεις

8.3 Πλάνο μαθήματος

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

3,5 ώρες

ΥΛΙΚΑ

- Εγχειρίδιο Επαγγελματιών
- Εγχειρίδιο Εκπαιδευομένων Ομοτίμων Υποστηρικτών (περιλαμβάνει όλα τα φύλλα εργασίας και τις αυτοαξιολογήσεις)
- Φύλλα Εργασίας και σενάρια
- Γραφική ύλη
- Πίνακας σημειώσεων/ πίνακας
- Παρουσιάσεις PowerPoint (προαιρετικό)
- Η/Υ - προτζέκτορας (προαιρετικό)

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εγχειρίδιο Επαγγελματιών, Ενότητα 7, Δημιουργώντας, Διατηρώντας και Επανορθώνοντας κοινωνικούς δεσμούς

Εγχειρίδιο Εκπαιδευομένων Ομοτίμων Υποστηρικτών, Ενότητα 8, Δημιουργώντας, Διατηρώντας και Επανορθώνοντας κοινωνικούς δεσμούς

ΑΝΟΙΓΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Η συνεδρία αυτή θα περιλαμβάνει πολλή συζήτηση και ανταλλαγή εμπειριών. Γι' αυτό είναι σημαντικό όλοι να νιώσουν άνετα με τους άλλους συμμετέχοντες, έτσι ώστε να μπορέσουν να ανοιχτούν και να εκφράσουν τις ιδέες και τις γνώμες τους.

Εισαγωγή: Η συνεδρία θα μπορούσε ν' αρχίσει με τη δημιουργία ενός κύκλου, όπου ο ένας θα κοιτά τον άλλον και θα συστήνεται στους υπόλοιπους.

Σπάσιμο του πάγου: Εφόσον ο διαμεσολαβητής το βρίσκει σκόπιμο μπορεί να ξεκινήσει με μια δραστηριότητα για να σπάσει ο πάγος ώστε οι συμμετέχοντες να γνωρίσουν λίγο καλύτερα ο ένας τον άλλον.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ

10 λεπτά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1	Ορίζοντας τις σχέσεις
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	20 λεπτά
ΥΛΙΚΑ	Εγχειρίδιο Εκπαιδευομένων Ομοτίμων Υποστηρικτών, Ενότητα 8
ΦΥΛΛΑΔΙΟ/ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	Φύλλο εργασίας 1: «Ορίζοντας τις σχέσεις»
ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	Στόχος της δραστηριότητας είναι να γίνει μια συζήτηση σχετικά με το σε τι συνίστανται οι θετικές και αρνητικές σχέσεις, και να εξαχθεί ένας ορισμός αυτών των δύο εννοιών. Είναι βασικό για την επιτυχία της συζήτησης οι συμμετέχοντες να μπορέσουν να λάβουν μέρος και να εκφράσουν τις ερμηνείες τους γι' αυτές τις έννοιες, είτε θεωρητικά ή με βάση τις εμπειρίες τους. Μια ιδέα είναι να ξεκινήσουν με brainstorming χαρακτηριστικών που συνδέονται με θετικές και αρνητικές σχέσεις, γράφοντάς τα σε αυτοκόλλητα σημειώματα. Αυτό θα μπορούσε να γίνει μεμονωμένα από κάθε συμμετέχοντα, ενώ στη συνέχεια τα σημειώματα μπορούν να συγκεντρωθούν και να διαβαστούν δυνατά - ανώνυμα. Με τις ιδέες αυτές ως βάση, οι συμμετέχοντες θα συζητήσουν γύρω από τις δύο έννοιες. Κατόπιν, θα πρέπει να συμφωνήσουν σε ένα τελικό ορισμό για αυτές: έναν για την θετική σχέση και έναν για την αρνητική. Οι ορισμοί θα περάσουν στη Δραστηριότητα 2 και θα καθοδηγήσουν την υπόλοιπη συνεδρία. Γι' αυτό το σκοπό είναι χρήσιμο να γραφτούν στον πίνακα και να είναι εμφανείς σε όλη τη διάρκεια της συνεδρίας. Είναι βασικό η δραστηριότητα να: • επιτρέψει στους εκπαιδευόμενους να αναγνωρίσουν όψεις θετικών και αρνητικών σχέσεων. • τους δώσει τη δυνατότητα να δημιουργήσουν τους δικούς τους ορισμούς.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	Πιθανές ερωτήσεις για να καθοδηγήσουν τη συζήτηση: • Τί κάνει μια σχέση θετική; • Τί κάνει μια σχέση αρνητική; • Πως σας κάνει να νιώθετε μια αρνητική/θετική σχέση; • Ποια είναι τα «καμπανάκια» εκείνα που μπορούν να δείξουν μια αρνητική σχέση; (π.χ. υπερβολική τελειομανία, φόβος, κακοποίηση, παραμέληση, έλλειψη προβλεψιμότητας, αγάπη με όρους, έλλειψη ορίων, φτωχή επικοινωνία κλπ) • Τι χρειάζεστε ώστε μία σχέση να είναι «θετική» για εσάς; • Τι θα σας τραβούσε για να εμπλακείτε σε μια αρνητική ή θετική σχέση με ένα άτομο; • Ποιους από τους κοινωνικούς, συναισθηματικούς ή σωματικούς σας πόρους βάζετε σε μια σχέση και τί παίρνετε ως αντάλλαγμα;
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ/ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ	Κάποιες συμβουλές γι' αυτή τη Δραστηριότητα είναι οι ακόλουθες: • Δημιουργήστε έναν άνετο χώρο όπου όλοι οι συμμετέχοντες να μπορούν να νιώσουν ασφαλείς, άνετοι και δυνατοί να μιλήσουν κατά τη διάρκεια της συνεδρίας. Η συζήτηση μπορεί να περιλαμβάνει προσωπικές εμπειρίες και γι' αυτό οι συμμετέχοντες πρέπει να αισθάνονται ότι ακούγονται και ότι γίνονται σεβαστοί. • Στη διάρκεια του brainstorming επιτρέψτε τους να διαλέξουν ένα σημείο στο δωμάτιο, στο οποίο μπορούν να κάτσουν και να περάσουν 5 λεπτά μόνοι τους σκεπτόμενοι τις έννοιες. Δώστε τους αυτοκόλλητα σημειώματα ώστε να μπορέσουν να γράψουν τις ιδέες. Ίσως μια ήρεμη μουσική στο παρασκήνιο κατά τη διάρκεια αυτών των λεπτών να χαλαρώσει την ένταση και να δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα που θα βοηθήσει τη σκέψη. • Στη διάρκεια του brainstorming επιτρέψτε τους να διαλέξουν ένα σημείο στο δωμάτιο, στο οποίο μπορούν να κάτσουν και να περάσουν 5 λεπτά μόνοι τους σκεπτόμενοι τις έννοιες. Δώστε τους αυτοκόλλητα σημειώματα ώστε να μπορέσουν να γράψουν τις ιδέες. Ίσως μια ήρεμη μουσική στο παρασκήνιο κατά τη διάρκεια αυτών των λεπτών να χαλαρώσει την ένταση και να δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα που θα βοηθήσει τη σκέψη. • Στη συνέχεια μαζέψτε τα αυτοκόλλητα σημειώματα και ανακατέψτε τα (ώστε να παραμείνουν ανώνυμα). Διαβάστε δυνατά αυτά που είναι γραμμένα στα σημειώματα. • Κατά τη διάρκεια της συζήτησης που θα ακολουθήσει, θα ήταν καλή ιδέα να καθίσετε σε κύκλο ώστε όλοι οι συμμετέχοντες να αντικρύζουν ο ένας τον άλλον όταν μιλούν. • Γράψτε τους ορισμούς στους οποίους κατέληξαν σ' ένα πίνακα ώστε να είναι εμφανείς καθ' όλη τη διάρκεια της συνεδρίας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2	Επαναπλαισίωση προηγούμενων συγκρούσεων και χτίσιμο θετικών σχέσεων
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	40 λεπτά
ΥΛΙΚΑ	Εγχειρίδιο Εκπαιδευομένων Ομοτίμων Υποστηρικτών, Ενότητα 8
ΦΥΛΛΑΔΙΟ/ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	Φύλλο εργασίας 2: «Επαναπλαισίωση προηγούμενων συγκρούσεων και χτίσιμο θετικών σχέσεων»
ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	Στην Επανορθωτική Δικαιοσύνη, βασικό στοιχείο στην αντιμετώπιση συγκρούσεων ή αρνητικών σχέσεων είναι η επαναπλαισίωση των κεντρικών ζητημάτων που εγείρονται από μια τέτοια σύγκρουση ή αρνητική σχέση. Σε μια σύγκρουση, κάθε μέρος επικεντρώνεται στη δική του πρόσληψη των γεγονότων και αποδίδει το φταίξιμο σε όποιον βλέπει ως το εμπόλεμο μέρος. Η επαναπλαισίωση επιχειρεί να δώσει σε κάθε άτομο μια πιο σφαιρική εικόνα τού τι έγινε και προσπαθεί να ενθαρρύνει τη συμπόνια και την κατανόηση. Η δραστηριότητα θα βασιστεί κυρίως σε μια ομαδική συζήτηση των συμμετεχόντων σε ένα υποθετικό σενάριο. Το σενάριο (Περιστατικό με μαχαίρι) βρίσκεται στο Φύλλο εργασίας 2. Διαβάστε το δυνατά (ή ζητήστε από έναν συμμετέχοντα να το κάνει) και χρησιμοποιήστε τις καθοδηγητικές ερωτήσεις για τη συζήτηση. 1. Αντί να προσπαθείτε να αποδώσετε το φταίξιμο, εστιάστε στο πώς να αντιμετωπίσετε τις βλάβες που προκλήθηκαν Ερώτηση: Τι βλάβη προκλήθηκε; Πως μπορούμε να την επεξεργαστούμε και να την αποδεχτούμε; 2. Κάντε την εμπειρία του θύματος κεντρική στη διαδικασία επούλωσης Ερωτήσεις: Πώς επηρέασε ο δράστης το θύμα; Πώς μπορεί το θύμα να κάνει το δράστη να καταλάβει πραγματικά τις συνέπειες της βλάβης που προκάλεσε; Πώς μπορούν να το επικοινωνήσουν αυτό χωρίς να αποδίδονται ευθύνες αλλά ενισχύοντας την κατανόηση; 3. Αντί να αποζητάτε την τιμωρία του δράστη, αναγνωρίστε τις αιτίες της συμπεριφοράς του και πως μπορεί να τις αντιμετωπίσει Ερωτήσεις: Τί έκανε τον δράστη να ενεργήσει έτσι; Μπορώ να καταλάβω τα κίνητρά του ακόμη κι αν διαφωνώ με αυτά; Τί μπορούμε να κάνουμε ώστε να μειωθούν οι πιθανότητες κάτι τέτοιο να συμβεί ξανά; (δεν αφορά απόδοση ευθυνών από το δράστη στο θύμα, αλλά την δημιουργία συμπόνιας και κατανόησης στις σχέσεις που αξίζει να διατηρηθούν. Αυτή η συμπόνια πρέπει να επιδιωχθεί τόσο από το δράστη όσο και από το θύμα. Πάντα να έχουμε στο μυαλό μας ότι και τα δύο μέρη μπορεί να έχουν κάποιο μερίδιο ευθύνης).

ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	4. Αφήστε πίσω το παρελθόν για να εστιάσετε στο μέλλον Ερωτήσεις: Αξίζει να διατηρηθεί αυτή η σχέση; Αν δεν μπορώ να ελέγξω τις πράξεις κάποιου, τί μπορώ να κάνω για να υποστηρίξω την πλευρά μου στη σχέση; Αν είμαι εγώ που απογοητεύω συνεχώς τους ανθρώπους, τι μπορώ να κάνω για να το μετριάσω; 5. Δώστε στο δράστη ρόλο στη διαδικασία της επούλωσης Ερωτήσεις: Πώς μπορούμε να εμπλέξουμε το δράστη στη διαδικασία της επούλωσης; Τι ενέργειες και αλλαγές μπορεί να κάνει για να βελτιώσει τη συμπεριφορά του; Τί θέλει το θύμα από τον θύτη προκειμένου να οδηγηθεί στην επούλωση; 6. Για να επιτύχει μια σχέση δεν υπάρχει νικητής ή χαμένος, υπάρχει μόνο η ισορροπία που επιτυγχάνεται μέσα από τη συμφιλίωση Ερωτήσεις: Μπορούν και τα δύο μέρη να επιτύχουν αμοιβαία κατανόηση ώστε να μην υπάρχει ο φόβος της εκ νέου βλάβης; Πώς μπορεί το θύμα να θεραπευθεί, ενώ ταυτόχρονα ο δράστης να εξελιχθεί ως άτομο; Με δεδομένο ότι λαμβάνονται υπόψη οι ορισμοί που έχουν δώσει οι εκπαιδευόμενοι, δεν αποκλείεται ορισμένες μορφές σχέσεων να θεωρούνται πολύ επιβλαβείς για να επιδιωχθεί να διορθωθούν. Σ' αυτή την περίπτωση, ο υποστηρικτής ομοτίμων θα πρέπει να εργαστεί για να εμπνεύσει την κατανόηση στο πρόσωπο το οποίο βοηθά, ακόμη κι αν αυτή η κατανόηση χρησιμεύει μόνο στο να επηρεάσει την δική του επούλωση και μελλοντική συμπεριφορά.
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ/ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ	Γι' αυτή τη δραστηριότητα και τη συζήτηση, ζητήστε από τους εκπαιδευόμενους να καθίσουν σε κύκλο ώστε να αντικρύζουν ο ένας τον άλλο όταν μιλάνε. Θυμίστε τους ότι δεν υπάρχει σωστή ή λάθος απάντηση και ότι μπορούν να εκφράσουν τις ιδέες τους και την άποψή τους πάνω στο σενάριο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3	Διαμεσολάβηση και ανάπτυξη
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	1 ώρα
ΥΛΙΚΑ	Εγχειρίδιο Εκπαιδευομένων Ομοτίμων Υποστηρικτών, Ενότητα 8
ΦΥΛΛΑΔΙΟ/ ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	Φύλλο εργασίας 3: «Διαμεσολάβηση και ανάπτυξη»
ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	Σ' αυτό το στάδιο της συνεδρίας, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να έχουν αποκτήσει μια ιδέα για το πώς να εντοπίζουν τις αρνητικές και θετικές σχέσεις, καθώς και την εννοιολογική βάση υπό την οποία πρέπει να δουλέψουν. Συνεπώς, μπορούν να ξεκινήσουν να ενεργούν ως διαμεσολαβητές. Αυτό μπορεί να γίνει σε μικρές ομάδες με το λιγότερο τρεις συμμετέχοντες (θύμα, δράστης, διαμεσολαβητής). Ιδανικά κάθε άτομο θα πρέπει με τη σειρά του να γίνει διαμεσολαβητής. Με βάση τους ορισμούς των θετικών και αρνητικών σχέσεων που έχουν συμφωνηθεί, θα στήσουν ένα σύντομο σενάριο όπου δύο ή περισσότεροι άνθρωποι έχουν μόλις εμπλακεί σε μια σύγκρουση. Οι συμμετέχοντες μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν κάποια από τα εναλλακτικά παραδείγματα των σεναρίων σύγκρουσης που υπάρχουν στο φυλλάδιο εργασίας. Οι υποδείξεις αυτές είναι: 1. Ενδοοικογενειακή κλοπή 2. Εκφοβισμός Αφού αποφασιστεί το θέμα, η ομάδα θα παίξει μια σκηνή όπου κάθε μέρος επικεντρώνεται στις δικές του απόψεις και κίνητρα. Οι συμμετέχοντες με το ρόλο του διαμεσολαβητή θα ακολουθήσουν την παρακάτω διαδικασία: 1. Ακρόαση. Θα ακούσουν και τις δύο πλευρές για να καταλάβουν την ουσία της σύγκρουσης – οι συγκρούσεις μπορεί να είναι πολύπλοκες και να ανήκουν σ' ένα ευρύ φάσμα. Είναι σημαντικό να πείσουμε το κάθε μέρος να πει τη δική του θέση. 2. Καθορισμός βασικών περιοχών σύγκρουσης και διαφωνίας. Και οι δύο συμμετέχοντες επικεντρώνονται στη δική τους πλευρά της ιστορίας και οι βασικές διαφωνίες πρέπει να υπογραμμιστούν 3. Επικέντρωση στην επίλυση, όχι την κατηγορία. Και τα δύο μέρη μπορεί να είναι ένοχα σε κάποιο βαθμό ή το ένα μέρος μπορεί να ευθύνεται περισσότερο από το άλλο. Ωστόσο, είναι θεμελιώδες στο πλαίσιο της Επανορθωτικής Δικαιοσύνης ότι η έμφαση δίνεται στην εξεύρεση επίλυσης αντί να αποδίδεται η ευθύνη ή η τιμωρία

ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	4. Δημιουργία επιλογών για συμφωνία. Επιτρέψτε και στα δύο μέρη της σύγκρουσης να προτείνουν λύσεις ή δεσμεύσεις. Αφήστε κάθε μέρος να προτείνει τι θα χρειαζόταν από το άλλο μέρος για να ξεπεράσει αυτή τη σύγκρουση. 5. Σχεδιασμός συμφωνίας. Κωδικοποιήστε μια συμφωνία για το πως το κάθε μέρος θα πρέπει να προχωρήσει και τι αποτελέσματα περιμένετε να δείτε από αυτές τις ενέργειες. Χρησιμοποιήστε το σύστημα SMART: Στόχοι Συγκεκριμένοι, Μετρήσιμοι, Εφικτοί, Ρεαλιστικοί και Χρονικά προσδιορισμένοι. Η συμφωνία πρέπει να είναι ουδέτερη και αμερόληπτη, επικεντρωμένη στην επούλωση και όχι στο φταίξιμο. Όσο πιο ξεκάθαρη είναι η δομή της τόσο το καλύτερο. Ύστερα από 45 λεπτά δουλειάς σε μικρές ομάδες και αφού όλες οι συμφωνίες έχουν καταγραφεί, οι συμμετέχοντες θα μαζευτούν σε κύκλο και θα συζητήσουν πως πήγε η δραστηριότητα. Αν και είναι καλό να αναφερθούν οι αποφάσεις που πέτυχε κάθε ομάδα, η έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ίδια τη διαδικασία της διαμεσολάβησης και στο τι ένωσε ή έμαθε κάθε μέρος κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας (ιδιαίτερα το άτομο που έπαιζε το ρόλο του διαμεσολαβητή).
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ/ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ	Είναι βασικό γι' αυτή τη συνεδρία οι συμμετέχοντες να ξέρουν ότι δεν υπάρχει σωστή ή λάθος απάντηση στην επίλυση της σύγκρουσης. Το πιο σημαντικό απ' όλα είναι να αφήσουν τη δημιουργικότητά τους ελεύθερη.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4	Ανάλυση σεναρίου
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	30 λεπτά
ΥΛΙΚΑ	Εγχειρίδιο Εκπαιδευομένων Ομοτίμων Υποστηρικτών
ΣΕΝΑΡΙΟ	Η περίπτωση του Τζουζέπε
ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	Διαβάστε το σενάριο στην ομάδα ή ζητήστε από κάποιον άλλο να το διαβάσει δυνατά. Απαντήστε ως ομάδα στα ακόλουθα ερωτήματα: 1. Ποιες υπηρεσίες ή ποιο πρόσωπο κλειδί θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν στις διαδοχικές παρεμβάσεις ώστε να βοηθηθεί ο Τζουζέπε; 2. Ποια μπορεί να είναι τα εμπόδια για τα άτομα που προσπαθούν να τον υποστηρίξουν; 3. Τί είδους βοήθεια χρειάζεται από πλευράς αυτών των επαγγελματιών; 4. Ποιος θα μπορούσε να είναι ο ρόλος ενός υποστηρικτή ομοτίμων; Με ποιο τρόπο θα μπορούσε να βοηθήσει; 5. Το πρόσφατο τραύμα του Τζουζέπε μπορεί να συνδεθεί με την διάλυση της σχέσης του με τη νέα του οικογένεια. Τί μπορεί να γίνει ώστε να επιτευχθεί αμοιβαία επούλωση τόσο για τον ίδιο όσο και για την οικογένεια;

ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ	Στο τέλος της συνεδρίας, ο εκπαιδευτής θα κάνει ερωτήσεις που προκαλούν προβληματισμό, δηλαδή: «Πώς νομίζετε ότι η σημερινή συνεδρία μας φέρνει πιο κοντά στο να γίνουμε υποστηρικτές ομοτίμων;» Στη συνέχεια θα καλέσει τους συμμετέχοντες να εντοπίσουν τι τράβηξε την προσοχή τους, τι κέρδισαν και τι θέλουν να κρατήσουν ως σημείο αναφοράς από τη σημερινή συνεδρία
-------------------------------	---

8.4 Βιβλιογραφία/ Δικτυογραφία

- B. Oudekerek, D. Blachman-Demner & C. Mulford. [Teen Dating Violence: How Peers Can Affect Risk and Protective Factors \(ojp.gov\)](#). National Institute of Justice. 2014
- Healing Justice. Restorative Justice and the Circle Process. ([healingjusticeproject.org](#)). 2019.
- Liebmann & Wootton. [Restorative Justice and Domestic Abuse/Violence](#). The Home Office Crime Reduction Unit for Wales. 2010
- Liebmann. Restorative Justice: How It Works. [ProQuest Ebook Central - Reader](#). 2007.
- Minnesota Department of Corrections. Facilitating Restorative Group Conferences. 2003.

- Novac, Hermer, Paradis & Kellen. [Justice and Injustice: Homelessness, Crime, and the Criminal Justice System - desLibris](#). Centre for Urban & Community Studies, University of Toronto. 2006.
- Safe In The City. [The successful use of restorative practice to repair harm in a supported accommodation project. Safe in the City](#). Brighton & Hove City Council. 2018.
- Shenk and Zehr. [Restorative Justice and Substance Abuse: The Path Ahead](#). SAGE journals. 2001.
- Weitekamp & Kerner. Restorative Justice: Theoretical foundations. ProQuest Ebook Central - Reader. 2011.

8

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

**Φύλλα εργασίας
και σενάριο**

Accommodating a travelling **life**

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Ορίζοντας τις σχέσεις

Σε αυτή τη δραστηριότητα θα διερευνήσετε τι συνιστά θετικές και τι αρνητικές σχέσεις.

Σκεφτείτε τα παρακάτω ερωτήματα:

- Τί κάνει μια σχέση θετική;
- Τί κάνει μια σχέση αρνητική;
- Πως σας κάνει να νιώθετε μια αρνητική/θετική σχέση;
- Τι χρειάζεστε για να είναι μία σχέση «θετική» για εσάς;

Σημειώστε τα κύρια χαρακτηριστικά για την κάθε έννοια:

Θετικές σχέσεις	Αρνητικές σχέσεις

Σημειώστε τον τελικό σας ορισμό για την **Θετική Σχέση**.

Σημειώστε τον τελικό σας ορισμό για την **Αρνητική Σχέση**.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Επαναπλαισίωση προηγούμενων συγκρούσεων και χτίσιμο θετικών σχέσεων

Διαβάστε το ακόλουθο σενάριο και συζητείστε το με την υπόλοιπη ομάδα. Ξεκινήστε μια συζήτηση με βάση τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

ΣΕΝΑΡΙΟ
Επίθεση με μαχαίρι
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ Ο Ντέρικ είναι ένας 30χρονος άστεγος που πρόσφατα έφερε ένα πτυσσόμενο μαχαίρι στο υπνωτήριο όπου κοιμάται τη νύχτα και απείλησε με αυτό τον Τέιλορ, έναν άλλο άστεγο. Ο Τέιλορ τρόμαξε πολύ και τώρα φοβάται να επιστρέψει στο υπνωτήριο. Το προσωπικό του υπνωτηρίου αποφάσισε να πραγματοποιήσει ένα Συμβούλιο με τους δύο τους και να συζητήσει το περιστατικό.
Τέιλορ – Ο φοιτητής που απειλείται (Θύμα) Ο Τέιλορ είναι επίσης άστεγος - πηγαίνει στο υπνωτήριο για ύπνο κάθε βράδυ. Είναι ήρεμος και όλοι εκεί τον συμπαθούν. Ο Τέιλορ πάντα αντιπαθούσε τον Ντέρικ επειδή είναι παρορμητικός, επιθετικός και πάντα μονίμως δείχνει σαν να έχει πρόβλημα. Μια μέρα πριν το περιστατικό με το μαχαίρι ο Τέιλορ κορόιδεψε τον Ντέρικ μπροστά σε άλλους ένοικους, επειδή ενεργεί τόσο ανώριμα και δεν μπορεί να ελέγξει τον εαυτό του. Την ημέρα του συμβάντος, ο Ντέρικ τράβηξε ένα μαχαίρι μπροστά στον Τέιλορ λέγοντάς του: «Κορόιδεψέ με ξανά και θα το μετανιώσεις». Ο Τέιλορ αισθάνεται πια εξαιρετικά φοβισμένος και ευάλωτος. Φοβάται να επιστρέψει στο υπνωτήριο αφού δεν το βλέπει πλέον ως ασφαλή χώρο.
Ντέρικ – Το πρόσωπο που προκάλεσε βλάβη (Θύτης) Ο Ντέρικ είναι ένας 30χρονος που έμεινε άστεγος πριν 2 χρόνια. Αγωνίζεται να βρει στέγη και σταθερή δουλειά. Αυτή η κατάσταση έχει επηρεάσει την ψυχική του υγεία. Γνωρίζει ότι η συμπεριφορά του έχει αλλάξει και έχει γίνει πιο ευερέθιστος και παρορμητικός. Ο Ντέρικ δεν αισθάνεται πως υποστηρίζεται από το προσωπικό του υπνωτηρίου, και δεν θέλει εκείνο ή οι άλλοι ένοικοι να μάθουν για τα προβλήματά ψυχικής υγείας που αντιμετωπίζει. Ο Ντέρικ πραγματικά προσβλήθηκε όταν ο Τέιλορ τον χαρακτήρισε ανώριμο και αποφάσισε να φέρει το μαχαίρι στο υπνωτήριο για να κερδίσει τον σεβασμό του. Ο Ντέρικ δεν πιστεύει ότι έγινε κάτι τόσο φοβερό και είναι θυμωμένος με το προσωπικό που έχει επιτρέψει στον Τέιλορ να τον κοροϊδεύει.

Εξετάστε τα ερωτήματα αυτά κατά τη συζήτηση του σεναρίου:

ΒΛΑΒΗ ΠΟΥ ΠΡΟΚΛΗΘΗΚΕ:

- Τι είδους βλάβη έχει προκληθεί; Πώς επηρέασε ο θύτης το θύμα;
- Πώς μπορεί το θύμα να κάνει τον θύτη να κατανοήσει πραγματικά τον αντίκτυπο της βλάβης που έχει προκαλέσει;
- Πώς μπορεί κάτι τέτοιο να συζητηθεί όχι με στόχο να κατηγορηθεί κάποιος αλλά να με στόχο να κατανοήσουν ο ένας τον άλλον;

ΚΙΝΗΤΡΑ:

- Τι έκανε τον θύτη να ενεργήσει με αυτόν τον τρόπο;
- Μπορώ να καταλάβω τα κίνητρά τους ακόμα κι αν διαφωνώ μαζί τους;
- Ποιες είναι οι διαφορετικές οπτικές από τις οποίες μπορεί κάποιος να δει αυτήν την σύγκρουση;

ΘΕΡΑΠΕΙΑ:

- Πώς μπορούν αμφότεροι να επεξεργαστούν και να αποδεχτούν το λάθος που έγινε;
- Πώς μπορούμε να εμπλέξουμε τον θύτη στη διαδικασία επούλωσης;
- Τι θέλει το θύμα από τον θύτη ώστε να θεραπευτεί το τραύμα του;

ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ:

- Τι χρειάζονται το θύμα και ο θύτης για να συμφιλιωθούν;
- Σε τι μπορούν ο θύτης και το θύμα να δεσμευτούν από κοινού ώστε να διασφαλιστεί ότι κάτι παρόμοιο δεν θα συμβεί ξανά;
- Τι μπορεί να κάνει το προσωπικό ή οι διαχειριστές του υπνωτηρίου για να βοηθήσει προς την κατεύθυνση της συμφιλίωσης;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

Διαμεσολάβηση και ανάπτυξη

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ 1

Ενδοοικογενειακή κλοπή

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ

Η Σάρα, ένα 21χρονο κορίτσι, έκλεψε την πιστωτική κάρτα της μητριάς της και την χρησιμοποίησε για μια ανάληψη 200 λιρών. Όταν η μητριά της (Μισέλ) το ανακάλυψε, η Σάρα είχε ξοδέψει τα χρήματα για ναρκωτικά, τα οποία κατανάλωνε με τους φίλους της. Εξαιρετικά αναστατωμένη, η Μισέλ αντιπαρά τέθηκε με τη Σάρα για την κλοπή, εκείνη όμως άρχισε να ουρλιάζει και την προσέβαλε. Ήταν το τελευταίο πράγμα που η Μισέλ ήταν διατεθειμένη να ανεχτεί, όντας ήδη εξαιρετικά θυμωμένη με τη Σάρα εξαιτίας της συνεχούς κακής συμπεριφοράς της. Κάλεσε την αστυνομία και ανέφερε την κλοπή, διώχνοντας παράλληλα από το σπίτι τη Σάρα, η οποία βρέθηκε να κοιμάται στους δρόμους. Ήταν η φάση στην οποία αποφασίστηκε ότι θα πραγματοποιηθεί ένα Συμβούλιο Ομάδας για την αντιμετώπιση του συμβάντος.

ΜΙΣΕΛ – Μητριά (Θύμα)

Η Μισέλ είναι η μητριά της Σάρα. Παντρεύτηκε πέρυσι τον πατέρα της, που μετακόμισε με την κόρη του για να ζήσουν σε μια άλλη πόλη. Η Μισέλ ξέρει ότι η Σάρα δυσκολεύτηκε να προσαρμοστεί στο νέο περιβάλλον και στη νέα της οικογένεια, θεωρεί όμως ότι από τη στιγμή που είναι αρκετά μεγάλη, έχει ευθύνη να συνηθίσει στις αναγκαίες αλλαγές.

Η Σάρα εξακολουθεί να φέρεται στη Μισέλ με αρκετή αγένεια, ενώ συχνά την κακοποιεί λεκτικά με ιδιαίτερη ένταση. Επίσης, τη χρονιά που πέρασε έκανε αυξημένη χρήση ναρκωτικών. Ο πατέρας της και η Μισέλ προσπάθησαν να της μιλήσουν, αρνείται όμως να αλλάξει τη συμπεριφορά και τις συνήθειες της. Η Μισέλ ανησυχεί ότι η κατάσταση έχει αρχίσει να ξεφεύγει, έχει κουραστεί από τη στάση της Σάρα και αισθάνεται ότι αξίζει περισσότερο σεβασμό. Η Μισέλ έδωσε τη Σάρα από το σπίτι, αφού πιστεύει ότι πρέπει να αρχίσει να αναλαμβάνει την ευθύνη για τη ζωή και τις αποφάσεις της.

Σάρα – Θετή κόρη (Θύτης)

Η Σάρα είναι 21 χρονών. Η μητέρα της πέθανε πριν 3 χρόνια, ο πατέρας της παντρεύτηκε ξανά πέρυσι με τη Μισέλ. Παραδέχεται ότι έκλεψε την πιστωτική και ξόδεψε τα χρήματα για ναρκωτικά. Ξέρει ότι ήταν κακό που το έκανε, ωστόσο είναι ακόμα θυμωμένη με τη Μισέλ που οδήγησε τον πατέρα της μακριά από την προηγούμενη οικογένειά της και που εξ' αιτίας της μετακόμισε σε άλλη πόλη. Μαζί με τη μητέρα της, η Σάρα χάνει την παλιά της ζωή. Πριν 2 μήνες διαγνώστηκε με κατάθλιψη και παραπέμφθηκε σε ψυχολόγο. Κατηγορεί τη Μισέλ πως προσπαθεί να αντικαταστήσει τη μητέρα της και αισθάνεται ότι δεν κάνει τίποτα για να καταλάβει ούτε την ίδια ούτε τις αλλαγές που έχουν γίνει στη ζωή της. Η Σάρα κοιμάται στους δρόμους ή προσωρινά σε σπίτια φίλων, χωρίς να γνωρίζει τον τρόπο να ξεφύγει από αυτή την κατάσταση.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ 2**Φωτιά****ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ**

Ο Τζόζεφ είναι ένας 64χρονος άστεγος που ζει σε ένα εγκαταλελειμμένο τροχόσπιτο εδώ και κάποια χρόνια. Μαγειρεύει ή ζεσταίνει το φαγητό του σ' ένα δοχείο, ανάβοντας φωτιά με οινόπνευμα. Το περιστατικό συνέβη μια μέρα που ο Τζόζεφ άφησε αφύλακτο το δοχείο για λίγο και οι φλόγες εξαπλώθηκαν, προκαλώντας φωτιά. Ο Τζόζεφ προσπάθησε να τις σταματήσει πριν εξαπλωθούν έξω από το τροχόσπιτο, αλλά η φωτιά τού έκαψε τα χέρια - αμέσως έτρεξε στον κεντρικό δρόμο για να ζητήσει βοήθεια. Η πυροσβεστική ήρθε και έσβησε εγκαίρως τη φωτιά, χωρίς να διπλανά κτίρια να πάθουν κάποια ζημιά. Ωστόσο, οι γείτονες τρόμαξαν στ' αλήθεια και φοβούνται ότι μελλοντικά κάτι τέτοιο ίσως ξανασυμβεί.

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (Θύμα)

Η κοινότητα εδώ εκπροσωπείται από κάποιους γείτονες που ζουν κοντά στο καμένο τροχόσπιτο. Οι γείτονες λένε πως το συμβάν τούς έκανε να αισθανθούν πολύ φοβισμένοι αφού είδαν τη φωτιά να πλησιάζει και ανησύχησαν για την ασφάλειά τους.

Θεωρούν ότι ο Τζόζεφ θα έπρεπε να ήταν πιο προσεκτικός και υπεύθυνος για τις πράξεις του, αφού έθεσε σε κίνδυνο άλλες ζωές. Ανησυχούν επίσης ότι αφού ο Τζόζεφ θα εξακολουθήσει να μαγειρεύει με τον ίδιο τρόπο, κάτι παρόμοιο ίσως συμβεί ξανά.

Η κοινότητα κατανοεί την κατάσταση του Τζόζεφ και δεν πιστεύει ότι πρέπει να τον στείλουν στη φυλακή, ωστόσο δεν θέλουν να ξανασυμβεί ένα παρόμοιο περιστατικό.

Τζόζεφ - Άστεγος (Θύτης)

Ο Τζόζεφ είναι μεγάλος σε ηλικία, άστεγος εδώ και 6 χρόνια. Ζει στο εγκαταλελειμμένο τροχόσπιτο αρκετό καιρό ώστε να το θεωρεί σπίτι του. Η φωτιά του προκάλεσε μεγάλη συναισθηματική αναταραχή αφού έχασε όλα τα υπάρχοντά του και το σπίτι του (το μόνο μέρος όπου ένιωθε σχετικά ασφαλής). Επιπλέον, τώρα αισθάνεται πιο απομονωμένος και ανεπιθύμητος στην κοινότητα από ποτέ.

Αισθάνεται υπεύθυνος και ένοχος που έθεσε σε κίνδυνο τις ζωές των γειτόνων του. Κατανοεί τις ανησυχίες τους για την πρόληψη παρόμοιων περιστατικών στο μέλλον, ωστόσο δεν πιστεύει ότι θα μπορούσε στ' αλήθεια να αλλάξει τον τρόπο που μαγειρεύει. Είναι κάτι που το κάνει εδώ και χρόνια, από τότε που δεν έχει τα μέσα να μαγειρεύει με διαφορετικό τρόπο.

ΜΙΑ ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ

ΘΥΜΑ

ΘΥΤΗΣ

ΜΙΛΩΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΖΟΥΖΕΠΠΕ

Παρακάτω θα διαβάσετε την ιστορία του Τζουζέππε. Η ομάδα παρέμβασης τον συνάντησε πρόσφατα και πρόκειται να εργαστεί μαζί του ώστε να τον κινητοποιήσει με στόχο την ανάκαμψή του. Παρακαλούμε, αφού λάβετε υπόψη και κατανοήσετε τις διαθέσιμες πληροφορίες, να προσπαθήσετε να αναλογιστείτε τις διάφορες πτυχές της κατάστασης στην οποία βρίσκεται ο Τζουζέππε και να εξετάσετε πιθανές λύσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Ο Τζουζέππε είναι 40 ετών και μένει στην Φινλανδία. Γεννήθηκε σε ένα μικρό ιταλικό χωριό, στο οποίο έζησε ως την ηλικία των 20 με την μητέρα και τις 4 αδελφές του. Ο πατέρας του έφυγε όταν ο Τζουζέππε ήταν 8 χρονών για βρει δουλειά στην Γερμανία και να μπορεί έτσι να τους ζήσει. Παρά την πολύ νεαρή ηλικία του ο Τζουζέππε έγινε κατά κάποιον τρόπο ο αρχηγός της οικογένειας, αναλαμβάνοντας ευθύνες για τις οποίες δεν ήταν προετοιμασμένος. Σαν αντίδραση, άρχισε να ορθώνει ανάστημα στην μητέρα του αρνούμενος να ακολουθήσει τους κανόνες της. Στα 16 του παράτησε το σχολείο και έκανε δουλειές «του ποδαριού» για να βοηθήσει την οικογένειά του.

Ύστερα από 10 χρόνια στο εξωτερικό, ένα εργατικό ατύχημα ανάγκασε τον πατέρα του Τζουζέππε να επιστρέψει στο σπίτι. Η αποτυχία του στον επαγγελματικό τομέα, τα οικονομικά προβλήματα και η δυσκολία να βρεθεί μια νέα ισορροπία ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, επιδείνωσε το ήδη εύθραυστο συναισθηματικό κλίμα και τον οδήγησε σε βίαιες συμπεριφορές. Ο Τζουζέππε αποφάσισε να φύγει από το σπίτι και την χώρα αναζητώντας μια ευκαιρία. Διέκοψε επίσης κάθε επαφή με την οικογένειά του.

Πήγε στην Αγγλία, όπου δούλεψε ως σερβιτόρος. Η ζωή του ήταν τακτοποιημένη και ικανοποιητική. Ο ιδιοκτήτης του εστιατορίου -που εκτιμούσε τον Τζουζέππε για την αφοσίωση και την συμπεριφορά του προς τους πελάτες- αποφάσισε να «επενδύσει» στην επαγγελματική του εξέλιξη, εκπαιδεύοντάς τον ως σεφ. Για πρώτη φορά στη ζωή του ο Τζουζέππε ένιωσε αυτοεκτίμηση και αυτό τον ενθάρρυνε να δίνει τον καλύτερο του εαυτό. Πράγματι οι μαγειρικές του ικανότητες εκτιμήθηκαν από τους πελάτες και όταν έκλεισε τα 30 αποφάσισε να ανοίξει το δικό του εστιατόριο.

Είναι η περίοδος που ο Τζουζέππε γνώρισε την Φρέϊα, μια νεαρή Φινλανδέζα η οποία σύντομα έγινε γυναίκα του. Ένα χρόνο μετά η Φρέϊα γέννησε το πρώτο τους παιδί, υπέφερε όμως από επιλόχεια κατάθλιψη. Άρχισε να κάνει κατάχρηση αλκοόλ και ζήτησε από τον Τζουζέππε να μετακομίσουν στην Φινλανδία για να είναι πιο κοντά στην οικογένειά της. Εκείνος συμφώνησε, με την ελπίδα ότι η κατάσταση θα βελτιωνόταν.

Ωστόσο η Φρέϊα συνέχισε να πίνει και το ζευγάρι άρχισε να μαλώνει συχνά, μεταξύ άλλων και γιατί ο Τζουζέππε δεν μπορούσε να βρει δουλειά. Ύστερα από λίγους μήνες πήραν διαζύγιο. Αυτός έπρεπε να αφήσει το διαμέρισμα και για άλλη μια φορά την οικογένειά του. Έμεινε για λίγο με κάποιους φίλους ψάχνοντας για νέο σπίτι, του έλειπε όμως πολύ ο γιος του, έπεσε σε κατάθλιψη και άρχισε να πίνει. Το συμβόλαιο του στο εστιατόριο δεν ανανεώθηκε και δυσκολευόταν να βρει νέα δουλειά.

Ο φιλικός κύκλος του Τζουζέππε άλλαξε λόγω του αλκοολισμού και έτσι μετακόμισε σε καινούριους γνωστούς του. Σύντομα, τα χρήματα που είχε μαζέψει τελείωσαν και δεν μπορούσε πλέον να πληρώνει το νοίκι για το δωμάτιο. Άρχισε να συμπεριφέρεται όπως όταν ήταν νέος πίσω στο χωριό, «επαναστατώντας» απέναντι στους κανόνες και διαπράττοντας μικροεγκλήματα για να βρει χρήματα. Συνελήφθη από την αστυνομία και απέκτησε ποινικό μητρώο.

Μπλέκοντας κάποια στιγμή σε έναν καυγά, μαχαίρωσε έναν άντρα και οδηγήθηκε στην φυλακή. Ενώ εξέτιε την ποινή του, ένας κοινωνικός λειτουργός προσπάθησε να τον βοηθήσει να βρει ένα διαμέρισμα. Αυτό ήταν ένα πρώτο βήμα πριν ξεκινήσει να χτίζει μια σχέση με τον γιο του και - αργότερα - να

έχει την από κοινού κηδεμονία του, κάτω από την παρακολούθηση της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας. Ωστόσο, η διάρκεια της φυλάκισης ήταν σύντομη και ο χρόνος δεν ήταν επαρκής προκειμένου να βρεθεί το διαμέρισμα. Βγαίνοντας, κατέληξε πάλι στο δρόμο και στο αλκοόλ.

Οι κοινωνικές και ιατρικές Υπηρεσίες βοήθησαν από κοινού τον Τζουζέππε να μπει σε δομή αποτοξίνωσης. Μετά την αποκατάστασή του ξεκίνησε να συγκατοικεί με άλλους άνδρες που είχαν βιώσει την έλλειψη στέγης. Η κατάσταση όμως στο διαμέρισμα ήταν δύσκολη και συνεχώς του έκλεβαν τα πράγματά του. Ο Τζουζέππε άρχισε να πίνει ξανά και επέστρεψε στον δρόμο.

ΑΣ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ

- 1.** Ποιες υπηρεσίες ή ποιο πρόσωπο-κλειδί θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν στις διαδοχικές παρεμβάσεις ώστε να βοηθηθεί ο Τζουζέππε;
- 2.** Ποια μπορεί να είναι τα εμπόδια για τα άτομα που προσπαθούν να τον υποστηρίξουν;
- 3.** Τι είδους βοήθεια χρειάζεται από πλευράς αυτών των επαγγελματιών;
- 4.** Ποιος θα μπορούσε να είναι ο ρόλος ενός υποστηρικτή ομοτίμων; Με ποιο τρόπο θα μπορούσε να βοηθήσει;
- 5.** Το πρόσφατο τραύμα του Τζουζέππε μπορεί να συνδεθεί με την διάλυση της σχέσης του με τη νέα του οικογένεια. Τι μπορεί να γίνει ώστε να επιτευχθεί αμοιβαία επούλωση τόσο για το ίδιο όσο και για την οικογένεια;

Accommodating a travelling **life**

8

τέλος ενότητας

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης